

GEBIEDSONTWIKKELING

Franekeradeel
Harlingen

INFORMATIEKRANT | OKTOBER 2017

Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen

WAT GEBEURT ER IN HET GEBIED EN WAAROM?

In het gebied Franekeradeel-Harlingen, en in een deel van het Bildt, daalt de bodem. Dat komt door gas- en zoutwinning. Samen met klimaatveranderingen, zorgt dat voor problemen bij de waterhuishouding. Bijvoorbeeld bij hevige regenval. De bodemdaling was aanleiding om een plan te maken voor het gebied. Uitgangspunt van het plan is om schade te herstellen. Maar ook direct andere investeringen te doen in het gebied.

Wilt u naar aanleiding van deze krant meer weten? Neem een kijkje op de website www.gofraha.frl, of neem contact met ons op:

Per mail: secretariaat@gofraha.frl
Per telefoon: 058 - 2928723

BESTUURSCOMMISSIE FRANEKERADEEL-HARLINGEN

De provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, de gemeenten Franekeradeel en Harlingen, de landbouworganisaties LTO en NAV, Dorpsbelangen Franekeradeel en de Friese milieufederatie maakten met de delfstofwinners Frisia Zout BV en Vermilion Energy Netherlands BV afspraken over een breed pakket van maatregelen. De afspraken moeten ervoor zorgen dat het gebied werk -en leefbaar blijft en dat schade door bodemdaling wordt hersteld. Ze staan in het 'Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen'. Achtergrondinformatie en nieuws over de gebiedsontwikkeling vindt u op: www.gofraha.frl.

Voorzitter Hepke Bijma van de Bestuurscommissie Franekeradeel-Harlingen: "Onder regie van de provincie hebben verschillende betrokken partijen samen het 'Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen' geschreven. Dat was van 2008 tot 2013. Daarin staan ook maatregelen voor landbouw, recreatie, natuur, landschap en leef-

baarheid. In 2013 is de Bestuurscommissie opgericht. Tussen 2014 en 2022 voeren wij de maatregelen in het gebied uit. De afgelopen jaren is er al veel gedaan."

Op de achterpagina leest u wat de rol is van de Bestuurscommissie en waar u terecht kunt met vragen.

HOE KOMT U AAN INFORMATIE?

Begin dit jaar ontvingen bewoners in het buitengebied een enquête van de Bestuurscommissie Franekeradeel-Haltingen. Voorzitter Hepke Bijma van de Bestuurscommissie legt uit wat de reden daarvoor was: "Wij wilden graag weten hoe wij informatie over de gebiedsontwikkeling het beste kunnen verspreiden. Vooral op

plekken waar de Franeker Courant niet huis-aan-huis wordt verspreid. Uit de enquête bleek vooral dat veel mensen het liefst schriftelijke informatie thuis ontvangen, bijvoorbeeld door een krant in de bus. Een speciale informatiekrant was er nog niet."

Daarom ontvangt u nu deze eerste krant, namens de commissie. Hieronder staat hoe wij u informeren en welke reacties (er nog meer) uit de enquête kwamen. Opvallend was dat sociale media als twitteren, korte filmpjes op YouTube en een Facebookpagina duidelijk minder gewenst zijn.

Aanmelden digitale nieuwsbrief

De meerderheid van de deelnemers aan de enquête wil graag een papieren nieuwsbrief ontvangen. Ook gaven veel mensen aan dat ze een digitale nieuwsbrief willen ontvangen. Het laatste nieuws, informatie over de maatregelen, of aankondigingen van bijeenkomsten staat op de website van de gebiedsontwikkeling: www.gofraha.frl. Op de homepage kunt u zich aanmelden voor de digitale nieuwsbrief. Die ontvangt u dan per e-mail zodra er meer dan vier nieuwsberichten zijn, of als er een bijeenkomst is.

Informatie via een persoonlijke brief of informatiebijeenkomst

Uit de enquête bleek dat mensen informatie over werkzaamheden in de buurt graag per brief ontvangen. Dat is de afgelopen jaren ook zo gegaan, dus dat blijven

we zeker zo doen. Gaat het om grotere maatregelen, of zijn er wijzigingen in het gebiedsontwikkelingsplan? Dan blijven we voorlichtingsbijeenkomsten organiseren. De data van die bijeenkomsten staan ook op de nieuwspagina van de website.

Informatie via de Franeker Courant en Van Wad tot Stad

Vier tot zes keer per jaar staat een informatiepagina in de Franeker Courant met daarin het laatste nieuws over de werkzaamheden in het gebied. Uit de enquête bleek dat bewoners die informatie ook graag in de Van Wad tot Stad willen lezen. Vanaf nu plaatsen wij daarom ook informatie in die krant, zodra er nieuws te melden is.

Waar kunt u terecht als u vragen heeft?

Wij beantwoorden graag uw vragen. Antwoorden op de meest gestelde vragen vindt u op de website. Heeft u een vraag die daar niet bij staat? Neem dan gerust contact op met het secretariaat van de Bestuurscommissie (secretariaat@gofraha.frl of 058 - 2928723). Die stuurt de vraag door naar de persoon die hem het beste kan beantwoorden en koppelt dat later aan u terug.

VERBETERING DORPSKERNEN BEWONERS PRATEN MEE

Gemeente Franekeradeel en gemeente Haltingen hebben binnen de gebiedsontwikkeling de taak om de leefbaarheid in een aantal dorpen te verbeteren. In Oosterbierum, Wijnaldum, Tzummarum en Sexbierum zijn de dorpskernen aangepakt. Het geld voor deze zogenaamde 'maatschappelijk plus' – samen € 5,7 miljoen - is beschikbaar gesteld door de gemeenten Franekeradeel en Haltingen, de provincie Fryslân en Frisia Zout B.V. De gemeenten voeren samen met de dorpen zelf de projecten uit.

Sexbierum

In april 2017 is de herinrichting van het centrum van Sexbierum van start gegaan. De Nije Buorren, de Alde Buorren, de Kade, het gebied voor de kerk en voor het dorps huis zien er na de werkzaamheden heel anders uit. De bewoners wilden in ieder geval dat de dorpskern verkeersveiliger werd en er was behoefte aan meer parkeerplaatsen. Ook mocht er meer groen komen. Bomen en beplanting zijn dus een belangrijk onderdeel van het nieuwe dorpsgezicht.

De verschillende dorpsactiviteiten zijn ook onderdeel van de inrichting. De ruimte voor dorps huis it Waed krijgt bijvoorbeeld een nieuwe inrichting. Het jaarlijkse straatkaatsen krijgt zelfs een plek in de bestrating van de Nije Buorren. Het kaatsveld is straks zichtbaar doordat de lijnen van het veld een andere kleur klinkers krijgen. Eind december van dit jaar zijn de werkzaamheden afgerond.

Tzummarum

Ook in Tzummarum startten de werkzaamheden in april 2017. Net als in de andere dorpen is het noodzakelijk om onder de grond veranderingen aan te brengen: veel nieuwe leidingen en het vervangen van het oude riool. Dat betekende voor de bewoners dus eerst veel zand aan de voeten. Maar de herinrichting zal boven de grond een bijzonder mooie aanblik geven. Eind december rondt de aannemer ook hier de werkzaamheden af.

Oosterbierum

De herinrichting in Oosterbierum is zo goed als klaar. Belangrijk onderdeel hiervan was de herinrichting van de doorgaande provinciale weg. Deze weg is tussen de beide komgrenzen opnieuw ingericht. Ook Buorren, Keatsebuorren, de Terp, het parkeerterrein bij it Mienskar en het speelterreintje bij de kerk kregen een opknappbeurt. Ook kunt u nu over een schelpenpad langs de Konkelswei wandelen.

Nynke-Rixt Jukema ontwierp de stamboomtafel als symbool voor de afronding van de herinrichting. Het idee erachter? Een nieuwe ontmoetingsplek die bijdraagt aan de leefbaarheid in het dorp. De stamboomtafel werd op 25 maart 2017 feestelijk onthuld.

Wijnaldum

In Wijnaldum ging in 2015 de schop al in de grond. Met een prachtig resultaat. Werkgroep Winaam bedacht het plan voor de dorpsreconstructie. Een groep Winamers, waaronder ook een landschapsarchitect en twee afgevaardigden van de gemeente Haltingen kwamen vier keer bij elkaar om alle ideeën op tafel te gooien. Het plan werd allereerst voorgelegd aan dorpsbelang, daarna aan de inwoners.

'ALLES IS IN SAMENWERKING MET DE BEWONERS BEDACHT'

Nieuwe bestrating, nieuwe putten langs de weg, een pleintje waar mooie bankjes op kwamen te staan, lantaarns die bij het straatbeeld passen en meer groen in het dorp. Alles is in samenwerking met de bewoners bedacht. Meer dan honderdduizend klinkers verrijken nu de nieuwe dorpskern. Prachtig authentiek.

WAT IS ER TOT NU TOE GEDAAN?

en

WAT STAAT NOG TE GEBEUREN IN HET GEBIED?

VERBREDEN VAARTEN EN SLOTEN

In 2015 zijn rond Schalsum de eerste vaarten en sloten verbreed. Dat gebeurt in de komende jaren nog in het hele plangebied. Ook kwamen hier natuurvriendelijke oevers (NVO's). Het verbreden van de watergangen is nodig om overtollig water te kunnen opvangen. Valt er binnen een korte periode veel regen, dan komt dat terecht in de verbrede sloten en vaarten. Daardoor blijft het omliggende land droger.

GRONDVERWERVING

De Bestuurscommissie kocht in het plangebied 250 hectare grond aan. Die grond maakt ruilen van (landbouw)percelen mogelijk (herverkaveling). Ook verplaatsten drie agrarische bedrijven. De Bestuurscommissie kocht de landbouwgrond van deze bedrijven aan en gebruikt dat voor de herverkaveling.

ERF- EN LAANBEPLANTING

In het gebied komen langs meerdere wegen nieuwe bomen en struiken te staan. Dit voeren wij in de winterperiode 2017-2018 uit. Eigenaren van beeldbepalende erven kunnen zich aanmelden voor een verbetering van hun erfbeplanting. Bij voldoende belangstelling vinden cursussen en de aanleg van de erfbeplanting in de winterperiode van 2017-2018 plaats.

HERBAIJUM: NIEUW GEMAAL

Buiten Herbaijum stond een gemaal om het gebied droog te houden. Maar het had niet meer genoeg capaciteit en was bovendien aan vervanging toe. In 2015 is het nieuwe gemaal in werking gezet. Het nieuwe gemaal bemaalt in de toekomst ook het gebied tussen Herbaijum en Midlum. Met de grotere capaciteit kan het omliggende land nu beter droog blijven.

WATERBERGING OP OVERLOPPERCELEN

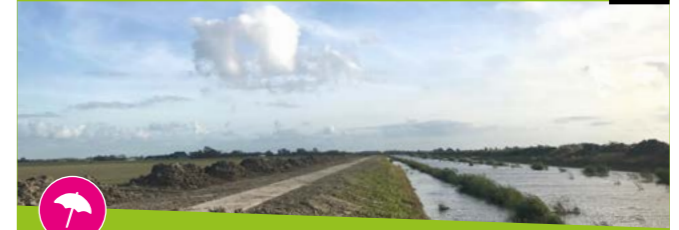
Tussen 2015 en 2017 hebben wij met grondeigenaren afgesproken dat (een deel van) hun land tijdelijk mag overlopen bij hevige regenval. De eigenaren ontvangen hiervoor een financiële vergoeding. Het gaat in totaal om ongeveer 110 hectare. Deze 'overlooppercelen' liggen verspreid over het hele gebied. Door zo'n speciaal overloopgebied aan te wijzen, blijft de omliggende (landbouw)grond droger.

HERVERKAVELING

Bij veel landbouwers ligt een deel van hun grond op te grote afstand van hun bedrijfsgebouwen. Of moeten zij met landbouwmachines door een dorp rijden. Dat is ongewenst. Tussen 2018 en 2022 willen wij het gebied voor landbouwers efficiënter indelen. Wij gaan gronden ruilen. Het Kadaster helpt ons daarbij. Zulke ruilingen kosten veel tijd en vragen om meerdere procedures.

AANLEG FIETSPAD

Bij de provinciale brug over de Tsjummearumer Feart komt een fietspad op de kade. Het fietspad is ongeveer 1,7 km lang en zorgt voor een verbinding met andere, bestaande fietspaden. Vanaf eind 2017 kunnen mensen hier een prachtig stuk fietsen langs de vaart.

PROVINCIALE BRUG N384

De nieuwe brug (Hegesyl) over de Tsjummearumerfeart opende in 2016. De brug ligt tussen Tzummarum en Dongjum. De nieuwe brug ligt hoger dan de vorige. Daardoor kunnen boten van DM klasse (2,50m) er nu onderdoor varen. En er kan zwaarder verkeer over rijden. Tijdens de bouw zijn ook natuurvriendelijke oevers aangelegd en er is een faunapassage gerealiseerd. Ook is er een kluunplaats voor schaatser.

AANLEG NATUURVRIENDELIJKE OEVERS

Natuurvriendelijke oevers zijn slootverbredingen die naast een bergingsfunctie ook grotendeels een natuurfunctie hebben. Hierin investeert Wetterskip Fryslân. Deze oevers zijn belangrijk om ervoor te zorgen dat de waterkwaliteit verbetert. Zo kunnen er meer verschillende planten en diersoorten leven.

DORPSVERNIEUWING

Met het geld van de 'maatschappelijke plus' zijn de dorpskernen van Oosterbierum en Wijnaldum opgeknapt. Die van Tzummarum en Sexbierum zijn eind dit jaar klaar. De inwoners van de dorpen zijn van meet af aan bij de plannen betrokken. Zo is een goed draagvlak ontstaan. De aangebrachte vernieuwing draagt bij aan een betere leefbaarheid. (Zie ook bij uitvoering, pagina 3).

HERSTEL BRUGGEN

In het plangebied zijn er vier bruggen die vragen om verhoging. Omdat de bodem daalt, is de doorvaarhoogte niet meer hoog genoeg. De landbouwbrug ten zuiden van Tzummarum is ondertussen verhoogd, net als de provinciale brug in de N384. Tussen 2019 en 2022 worden nog twee bruggen aangepakt. Dat gebeurt buiten het vaarseizoen.

ALS AGRARIËR WIL JE GOED BEWERKBAAR LAND

Fryslân heeft al meerdere jaren te maken met bodemdaling door gas- en zoutwinning. Dat is destijds gecompenseerd door peilen in de sloten te verlagen. Zo is toen voorkomen dat het land te nat werd. Dat lijkt ook nu een goede oplossing. Maar door peilverlaging ontstaat een ander probleem: de verzilting neemt toe, het grond- en slootwater wordt zouter en kan de landbouwproductie negatief beïnvloeden. Binnen het gebiedsontwikkelingsplan zijn daarom ook andere maatregelen bedacht die ervoor zorgen dat het land niet te nat wordt.

Wat betekent: 'de verzilting neemt toe'?

Het water in de vaarten en sloten wordt zouter, maar ook het grondwater onder het maaiveld. Dat komt omdat de zee steeds hoger komt te liggen ten opzichte van het waterpeil in de polder. Het verlagen van peilen zou het nog erger maken. Jan van Weperen van Wetterskip Fryslân: "Wij gaan de peilen daarom nu alleen in sommige delen van het gebied verlagen, en ook alleen als het niet anders kan. Het doordringen van zout water in sloten en vlak onder het maaiveld kan nu of later voor veel schade zorgen aan gewassen. Omdat het een belangrijk landbouwgebied is, willen wij dat voorkomen. Of in ieder

geval beperken. Dat kan door volop in te zetten op drainage."

Waarom drainage?

"De belangrijkste maatregel voor agrariërs is de aanleg van drainage", vertelt Wim Wassenaar, zelf agrariër en lid van de Bestuurscommissie. "Wij hebben voor de agrarische ondernemers geld beschikbaar gesteld voor de aanleg van extra drainage. Dat gaat om ongeveer 2.000 hectare in het gebied. Op dit moment zijn vrijwel alle landbouwpercelen al gedraineerd, maar door aanleg van extra drainage kunnen percelen in de toekomst droog genoeg blijven, en kan de landbouw ook dan vooruit."

Aanvraag drainage

De mogelijkheden voor drainage zijn in november 2015 tijdens voorlichtingen uitgelegd. Er zijn bijdragen voor gewone drainage, maar ook voor drainage die de invloed van verzilting beperkt. Agrariërs kunnen tot en met 2020 aanvragen indienen. Meer informatie hierover staat op de projectwebsite.

Wassenaar: "In het najaar van 2017 maakten wij bekend dat drainage voor sommige landbouwpercelen niet voldoende is. Dat gaat om 41 percelen. Wij willen de eigenaren van deze percelen een afwaardering betalen als compensatie. Daarover krijgen zij persoonlijk bericht. Met dit geld kunnen zij naar eigen inzicht andere grond huren of kopen en daarmee vervangende inkomsten genereren."

Meer informatie over dit onderwerp kunt u vinden op de projectwebsite (onder: ontwerp-3e planwijziging).

'DAAROM VERBREDEN WE VAARTEN EN SLOTEN'

De bodemdaling in het gebied kunnen we niet tegengaan. De klimaatverandering ook niet. Wel kunnen wij maatregelen treffen tegen de gevolgen van deze ontwikkelingen. Wetterskip Fryslân heeft als taak het water in het gebied te beheersen. "Een goede maatregel is het verbreden van vaarten en sloten. Dat geeft meer ruimte voor opvang van een teveel aan water", vertelt Jan van Weperen, lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân.

Nu is het niet zo dat er meer regen valt, maar de buien zijn heftiger. Piekbuien noemen wij dat. Dan valt er in één keer heel veel regen. De bodem kan dat allemaal niet zo snel opvangen. En ja, waar moet dat water naartoe?

Verbreden van vaarten en sloten

"Een oplossing voor het opvangen van extra water is het verbreden van vaarten en sloten", vertelt Van Weperen. "Bij de werkzaamheden vervangen wij ook duikers, zodat de waterafvoer en -aanvoer verbetert. Valt er veel regen, dan vindt het water zijn weg naar de vaart waarin meer ruimte is."

Natuurvriendelijke oevers

Daarnaast leggen wij natuurvriendelijke oevers aan. Dat doen wij om ook de natuurlijke waarden in het gebied op peil te houden. Zo'n natuurvriendelijke oever is ondiep. Daardoor vangt de bodem zonlicht op. Er kunnen daardoor meer waterzuiverende planten en verschillende dieren leven. Het verbetert de kwaliteit van het water. In een gebied waar veel landbouw is, zijn die natuurlijke waarden heel belangrijk. "In totaal leggen wij 35 kilometer natuurvriendelijke oevers aan in het gebied."

Samenwerking verschillende maatregelen

Tijdelijke opvang van water in een zogenaamd overloopgebied helpt zeker ook. Van Weperen: "Tijdens die piekbuien zullen lage gebieden overlopen. Dat zijn de overloopgebieden. Ook het verbreden van de vaarten en sloten helpt om tijdelijk water op te vangen. Door die opvang van water in overloopgebieden en bredere vaarten en sloten kunnen de overige landbouwpercelen in het gebied droog blijven."

Lopende projecten en projecten in de periode 2018-2020

Welke maatregelen zijn de afgelopen jaren getroffen? Een belangrijke maatregel was de bouw van het gemaal bij Herbaijum. Dat gemaal zorgt ervoor dat het omliggende land droger blijft. Rondom Schalsum en Sexbierum zijn sloten en vaarten verbreed en is 14 km natuurvriendelijke oever aangelegd.

De komende jaren:

- Bouwen wij onder andere een nieuw gemaal in de Mieden
- Verhogen en vernieuwen wij drie bruggen
- Verbreden wij twee wegen (Kappellewei en Ottemaleane)
- Maken wij nog een tweede vispassage
- Plaatsen wij meerdere stuwen

Wat doet de Bestuurscommissie **WEL**

En wat **NIET**?

De Bestuurscommissie voert het 'Inrichtingsplan Franekeradeel-Harlingen' uit. In dat plan staan maatregelen die de gevolgen van de klimaatverandering en de bodemdaling compenseren. Het complete plan met alle maatregelen en achtergrondinformatie is te vinden op de projectwebsite www.gofraha.frl.

Heeft u specifieke vragen over werkzaamheden bij u in de buurt?

Dan kunt u terecht bij ons Streekloket. Het Streekloket is (bij voldoende aanmeldingen - en uitsluitend op afspraak) elke maand open.

Maak een afspraak via het secretariaat van de Bestuurscommissie.

Per mail: secretariaat@gofraha.frl of tijdens kantooruren via 058 - 2928723.

De Bestuurscommissie werkt aan verbeteringen voor:

 Landbouw Bijvoorbeeld:
herverkaveling, drainage en het verplaatsen van bedrijven

 Water Bijvoorbeeld:
het verbreden van vaarten en sloten, de aanleg van gemalen en stuwen

 Natuur Bijvoorbeeld:
het aanleggen van natuurvriendelijke oevers

 Recreatie Bijvoorbeeld:
de aanleg van fietspaden en het verhogen van bruggen

 Leefbaarheid Bijvoorbeeld:
het verbeteren van dorpskernen

De Bestuurscommissie is **niet** actief of betrokken bij onder meer:

- Schade aan gebouwen, bijvoorbeeld scheuren in de muren.
- Bepalingen die uit het bestemmingsplan voortkomen.
- Baggerwerkzaamheden of hekkelwerk.
- Wegwerkzaamheden.

Voor deze zaken kunt u terecht bij de provincie, gemeenten, Wetterskip Fryslân, of bij de Bodemdalingscommissie Fryslân. Deze commissie is sinds 2017 te benaderen met vragen over veronderstelde schade door bodemdaling aan gebouwen.

Contactgegevens

Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân
Postbus 21
9280 AA Harkema
E. secretariaat@bodemdalingfryslan.nl
T. 06 – 12 79 57 16
Website: www.bodemdelingfryslan.nl

Betrokken partners Gebiedsontwikkeling Franekeradeel-Harlingen:

Gemeente Harlingen, gemeente Franekeradeel, Wetterskip Fryslân, Friese Milieu Federatie, LTO Noord, Nederlandse Akkerbouwvakbond (NAV), Dorpsbelangen Franekeradeel en Frisia Zout BV. Vermilion Energy Netherlands BV is geen lid, omdat zij haar financiële bijdrage voor uitvoering van maatregelen afkoopt. De provincie Fryslân voert het projectmanagement.